

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА
ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан фізико-математичного факультету

Михайло КАЛЕНИК

«29» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІНАНСИ

галузь знань D Бізнес, адміністрування та право

спеціальність D5 Маркетинг

Освітньо-професійна програма Маркетинг

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією
фізико-математичного факультету

«29» серпня 2025 року

Голова

Оксана ОДІНЦОВА, к.фіз.-мат. наук, доц.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Освітній рівень бакалавр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
1-й			
Семестр			
2-й			
Лекції			
26 год.		4 год.	
Практичні, семінарські			
28 год.		6 год.	
Лабораторні			
год.			
Самостійна робота			
64 год.		108 год.	
Консультації:			
2 год.	2 год.		
Загальна кількість годин – 120	Вид контролю: залік		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Фінанси» є формування знань у здобувачів вищої освіти про сукупності фінансових відносин як специфічної форми суспільних відносин, підсистеми економічного базису. Це необхідно майбутньому спеціалісту, щоб об'єктивно оцінювати економічні процеси, які відбуваються в суспільстві; розуміти суть і тенденції розвитку фінансових відносин та їх особливості у сфері державних фінансів, міжнародних фінансів і фінансів господарських одиниць.

Завдання курсу - дати правильне розуміння закономірностей у сфері фінансових відносин держави, господарства й населення, розкрити можливості використання цих закономірностей у практиці фінансової роботи; з'ясувати роль фінансів в економічній перебудові суспільства на шляху розвитку ринкових відносин; визначити сукупність заходів, що забезпечують використання фінансів як одного з дійових важелів економічної політики держави.

Відповідно до освітньо-професійної програми вивчення дисципліни «Фінанси» передбачає набуття здобувачами вищої освіти таких компетентностей:

інтегральна компетентність:

– здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері маркетингової діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування відповідних теорій та методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов;

загальні компетентності:

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Здатність проведення дослідження на відповідному рівні.

ЗК9. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК10. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами.

ЗК12. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

фахові компетентності спеціальності:

СК4. Здатність проваджувати маркетингову діяльність на основі розуміння сутності та змісту теорії маркетингу і функціональних зв'язків між її складовими.

СК5. Здатність коректно застосовувати методи, прийоми та інструменти маркетингу.

СК6. Здатність проводити маркетингові дослідження у різних сферах маркетингової діяльності.

СК7. Здатність визначати вплив функціональних областей маркетингу на результати господарської діяльності ринкових суб'єктів.

СК8. Здатність розробляти маркетингове забезпечення розвитку бізнесу в умовах невизначеності.

СК12. Здатність обґрунтовувати, презентувати і впроваджувати результати досліджень у сфері маркетингу.

СК13. Здатність планування і провадження ефективної маркетингової діяльності ринкового суб'єкта в кросфункціональному розрізі.

СК14. Здатність пропонувати вдосконалення щодо функцій маркетингової діяльності.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Фінанси» є складовою циклу професійної підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності D Маркетинг освітнього ступеня «бакалавр», є основою для опанування спеціальних економічних та облікових дисциплін, що вивчають особливості підприємницької діяльності, цінні папери, економічний аналіз, зокрема ОК-23 Бізнес-планування» (3 кредити). Навчальна дисципліна «Фінанси» пов'язана з дисциплінами професійного циклу ОК-9 «Мікро- та макроекономіка» (5 кредитів), ОК-11 та «Статистика» (5 кредитів).

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН 4	Збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та маркетингові показники, обґрунтовувати управлінські рішення на основі використання необхідного аналітичного й методичного інструментарію.

ПРН 6	Визначати функціональні області маркетингової діяльності ринкового суб'єкта та їх взаємозв'язки в системі управління, розраховувати відповідні показники, які характеризують результативність такої діяльності.
ПРН 11	Демонструвати вміння застосовувати міждисциплінарний підхід та здійснювати маркетингові функції ринкового суб'єкта.
ПРН 14	Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані маркетингові рішення.
ПРН 17	Демонструвати навички письмової та усної професійної комунікації державною й іноземною мовами, а також належного використання професійної термінології.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти
А	Оцінки « відмінно » заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який виявляє бездоганні знання матеріалу, повноту аргументації; при цьому також враховується активність здобувача вищої освіти на практичних заняттях, виконання передбаченого програмою обсягу самостійної роботи. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтуються на глибокому знанні чинного законодавства, теорії та практики інноваційно-інвестиційних процесів.
В	Оцінки « дуже добре » заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання робочої програми. Здобувач вищої освіти вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни, виконав завдання кожної теми та поточного контролю в цілому. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтуються на знанні чинного законодавства, теорії та практики інноваційно-інвестиційних процесів.
С	Оцінки « добре » заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни. Окремі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому виконав не повністю.
Д	Оцінки « задовільно » заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни, окремі завдання кожної теми поточного контролю не виконав.
Е	Оцінки « задовільно » заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни. Виконав лише окремі завдання кожної теми поточного контролю.

FX	Оцінки «незадовільно» заслуговує відповідь, в якій допущені грубі помилки, незнання навчального матеріалу в межах програми навчального курсу; в розкритті змісту категорій здобувач допускає неправильні відповіді або зовсім не відповідає на питання; при цьому також враховується його активність на практичних заняттях, виконання передбаченого програмою обсягу самостійної роботи.
F	Оцінки «незадовільно» заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти в підручнику відповідь. не засвоїв більшості тем навчальної програми не вміє викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми поточного контролю в цілому.

Розподіл балів

	Розділ	Тема	Поточний контроль	Контроль самостійної роботи
Поточний контроль	РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ	Тема 1	6	2
		Тема 2	6	2
		Тема 3	6	2
		Тема 4	6	2
	РОЗДІЛ 2. ПРИКЛАДНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН	Тема 5	6	2
		Тема 6	6	2
		Тема 7	6	2
		Тема 8	6	2
		Тема 9	6	2
		Тема 10	6	2
		Тема 11	8	2
		Тема 12	8	2
Сума			76	24
Загальна сума			100	

Результати навчання, здобуті у неформальній та / або інформальній освіті визначаються в системі формальної освіти у процесі опанування навчальної дисципліни в порядку визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання у неформальній та / або інформальній освіті в СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	
60 – 63	E	задовільно
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- усне опитування під час проведення практичних занять;
- виконання здобувачами вищої освіти індивідуальних розрахункових завдань;
- проведення контрольних робіт;
- виконання творчого завдання;
- проведення екзамену відповідно до програми.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Тема 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінанси

Предмет науки про фінанси. Фінанси – специфічна форма суспільних відносин. Об'єктивні передумови виникнення і розвитку фінансів. Фінанси як економічна, вартісна, розподільча, історична категорія. Специфічні ознаки фінансів, їх суспільне призначення. Фінансові ресурси як матеріальні носії фінансових відносин.

Фінансові категорії як форма наукового пізнання сутності фінансових відносин. Прості і складні фінансові категорії. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями.

Функції фінансів як виявлення суттєвих ознак, властивостей і суспільного призначення фінансів. Розподільча функція, її зміст. Об'єкти і суб'єкти розподілу і перерозподілу вартості суспільного продукту. Контрольна функція. Фінансова інформація та її роль у реалізації контрольної функції. Взаємозв'язок розподільчої і контрольної функцій. Дискусійні питання щодо функцій фінансів.

Вплив фінансів на розвиток суспільного виробництва. Фінансове забезпечення відтворювального процесу. Форми фінансового забезпечення. Фінансове регулювання і фінансове стимулювання економічних і соціальних процесів. Підвищення ролі фінансів в умовах переходу до ринкових відносин.

Тема 2. Генезис і еволюція фінансів

Передумови виникнення фінансів. Історичне формування характерних ознак фінансів. Генезис категорії фінансів і фактори які зумовили розвиток фінансів. Еволюція форм фінансів та їх характерні риси у взаємозв'язку із суспільно-історичними формаціями.

Основні етапи розвитку фінансів. Докапіталістичні цивілізації: стародавній Схід, Єгипет, Рим. Розвиток фінансів при феодализмі. Виникнення понять державних фінансів (XVI – XVII ст.), державного бюджету, державного кредиту. Генезис фінансів в умовах капіталізму. Розвиток продуктивних сил у XIX-XX ст., утворення монополістичних об'єднань, злиття держави з монополіями, утворення державно-монополістичного капіталізму. Демократизація суспільного життя в умовах розвинутої ринкової економіки.

Становлення та розвиток фінансової науки. Диференціація та інтеграція економічних наук. Праці видатних вчених І.Юсті, Й.Зонненфельса і основоположника англійської класичної політичної економії А.Сміта, відносно проблеми класифікації економічних наук. Погляди на фінансові науки з точки зору меркантилістів, фізіократів і представників класичної економічної теорії.

Фінанси України. Особливості фінансів України в складі СРСР: органи управління, особливості фінансового механізму. Історія української фінансової думки. Особливості, загальні та специфічні тенденції української фінансової науки. Геополітично-цивілізовані цикли розвитку фінансової думки в Україні.

М.А. Балудянський, Т.Ф. Степанов, М.Х. Бунге, І.Я. Франко, М.І. Туган-Барановський, М.М. Алексєєнко, І.І. Патлаєвський, В.А. Незабитовський, М.М. Титович, М. Добриловський, М.І. Мітіліно, М.П. Яснопольський.

Тема 3. Фінансова система

Теоретичні основи побудови фінансової системи. Поняття фінансової системи. Типи фінансових систем. Побудова фінансової системи за внутрішньою та організаційною структурою. Принципи побудови фінансової системи. Характеристика сфер і ланок фінансової системи. Фінансова система України. Організаційний склад фінансової системи України. Функції та обов'язки органів управління та фінансових інституцій України.

Тема 4. Фінансовий механізм і його роль у реалізації фінансової політики

Фінансовий механізм та його складові елементи. Поняття та призначення фінансового механізму. Взаємодія фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою. Основні фінансові методи. Фінансові важелі, стимули і санкції. Роль фінансового механізму у реалізації фінансової політики держави.

Фінансова політика – складова економічної і соціальної політики держави. Зміст, завдання та мета фінансової політики. Основні напрямки фінансової політики. Стратегія й тактика фінансової політики.

Фінансове планування: суть, принципи, методи, завдання. Система фінансових планів. Види фінансових планів і порядок оформлення результатів. Аудит – незалежний фінансовий контроль.

Правове регулювання фінансових відносин. Основні методи правового регулювання. Система фінансового права в Україні. Фінансово-правові акти та способи систематизації законодавства.

РОЗДІЛ 2. ПРИКЛАДНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН

Тема 5. Державні фінанси

Поняття публічного фінансового господарства і державних фінансів. Склад і структура державних фінансів, характеристика їх грошових потоків.

Державні доходи і державні витрати – основоположні категорії державних фінансів. Фінансові ресурси держави.

Джерела формування державних доходів, фактори їх зростання. Державні витрати на задоволення суспільних благ і послуг. Система державних фінансів за їх ієрархічним рівнем – загальнодержавні й місцеві фінанси.

Державні фінанси як інструмент регулювання економіки. Кейнсіанська

бюджетна політика стабілізації економіки і стимулювання економічного зростання. Зміна економічних доктрин «економіки попиту» на «економіку пропонування» та її вплив на фінансові методи державного регулювання процесів. Проблеми державних фінансів у період ринкової трансформації економіки. Криза державних фінансів та шляхи її вирішення.

Тема 6. Податки. Податкова система

Економічна сутність податків і зборів. Податки як економічна та історична категорія, як правовий феномен. Суспільний зміст і матеріальна основа податків.

Класифікація податків та зборів. Класифікація за економічним змістом об'єкта оподаткування: податки на доходи, на майно, на споживання. Податки залежно від рівня державних структур, що їх встановлюють: загальнодержавні й місцеві. Класифікація податків за формою оподаткування: прямі (особисті й реальні) і непрямі (універсальні й специфічні акцизи) податки. Класифікація податків за способом стягнення; за співвідношенням між ставкою податку та величиною об'єкта оподаткування; за суб'єктами оподаткування; за напрямком використання.

Функції податків та їх характеристика. Фіскальна функція податків. Регулююча функція податків. Інші функції податків.

Тема 7. Бюджет і бюджетна система держави

Характеристики поняття „бюджет”. Особливості бюджету як економічної категорії. Суспільне призначення бюджету. Функції бюджету: розподільча і контрольна. Правова характеристика бюджету. Бюджет як фінансовий план. Бюджет за матеріальним змістом. Бюджетний механізм.

Сутність бюджетної системи, особливості її побудови. Бюджетний устрій. Складові бюджетної системи України. Нормативне регулювання бюджетної системи в Україні. Поняття зведеного бюджету. Принципи бюджетної системи України.

Сутність бюджетного процесу. Учасники бюджетного процесу в Україні. Стадії бюджетного процесу. Бюджетне планування, його завдання та процедура. Касове виконання бюджету. Казначейська система виконання бюджету.

Дефіцит бюджету, профіцит та збалансованість. Причини виникнення дефіциту бюджету. Класифікація бюджетного дефіциту. Наукові погляди на бюджетний дефіцит. Розміри бюджетного дефіциту.

Тема 8. Місцеві фінанси

Сутність місцевих фінансів. Вчення про місцеві фінанси та його генезис. Правове забезпечення функціонування місцевих фінансів. Передумови виникнення місцевих фінансів. Риси місцевих фінансів. Характеристика фінансових відносин, що виникають у сфері місцевих фінансів. Функції місцевих фінансів.

Теорії місцевих фінансів. Система складових місцевих фінансів:

видатки, доходи, способи та джерела формування доходів, місцеві фінансові інститути, суб'єкти, об'єкти, взаємовідносини між суб'єктами. Сфери місцевих фінансів. Роль місцевих фінансів у забезпеченні розвитку регіону. Основні форми впливу місцевих фінансів на економіку і соціальну сферу держави. Проблеми сучасного етапу розвитку місцевих фінансів в Україні. Місцевий бюджет як фінансовий план.

Види місцевих бюджетів. Доходи місцевих бюджетів та їх джерела. Видатки місцевих бюджетів та їх класифікація згідно принципу субсидіарності. Зміст та призначення бюджетних повноважень. Сутність та інструменти реалізації бюджетного федералізму. Міжбюджетні відносини та їх види. Мета та механізм регулювання між бюджетних відносин. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості.

Види міжбюджетних трансфертів. Вертикальні фіскальні дисбаланси та способи їх усунення. Горизонтальний фіскальний дисбаланс. Фінансове вирівнювання. Причини запровадження в Україні фінансового вирівнювання. Зарубіжний досвід фінансового вирівнювання. Напрямки удосконалення збалансованості місцевих бюджетів.

Тема 9. Фінанси суб'єктів господарювання

Сутність фінансів господарських суб'єктів і принципи їх організації. Грошові надходження від діяльності підприємств, їх склад і економічна характеристика. Валовий і чистий дохід. Загальний і чистий прибуток. Класифікація доходів і видатків. Фінансові ресурси. Власні й залучені грошові кошти.

Особливості фінансів підприємств різних організаційно-правових форм. Джерела формування і напрямки використання фінансових ресурсів комерційних підприємств державної і недержавної форм власності. Взаємовідносини підприємницьких структур із бюджетом і цільовими державними фондами. Вплив галузевих факторів на організацію фінансів підприємств.

Фінанси бюджетних установ. Кошторисне фінансування, його зміст і принципи. Неприбуткова діяльність громадських формувань і добродійних фондів.

Управління процесами формування і використання фінансових ресурсів господарських суб'єктів.

Тема 10. Фінанси населення

Поняття фінансів населення. Фінансові ресурси населення. Джерела формування доходів населення. Класифікація джерел формування доходів населення. Фактори, що впливають на рівень доходів населення.

Порядок використання доходів населення. Фактори, що впливають на поділ доходу на споживання та заощадження. Функція споживання, функція заощаджень.

Мотиви утворення заощаджень населення, їх класифікація. Гранична схильність до споживання. Гранична схильність до заощаджень. Класифікація

заощаджень населення. Порядок формування фінансового портфеля фізичної особи та особливості формування споживчого портфеля фізичної особи. Портфель нагромадження.

Сутність інвестиційного портфеля та його структура. Прямі інвестиції, позичковий капітал, ануїтет, інвестиційно-фондовий портфель. Заощадження населення як джерело інвестиційних ресурсів у країні. Фактори, що сприяють перетворенню заощаджень в інвестиції.

Тема 11. Фінансовий ринок

Сутність фінансового ринку, його роль у мобілізації та розподілі фінансових ресурсів. Економічні передумови функціонування фінансового ринку в Україні. Суб'єкти фінансового ринку.

Структура фінансового ринку. Грошовий ринок. Ринок кредитних ресурсів. Фондовий ринок як найважливіший сегмент фінансового ринку. Первинний і вторинний фондовий ринок, їх призначення. Біржовий і позабіржовий ринок цінних паперів.

Види цінних паперів, які можуть випускатись і обертатися в Україні. Основні характеристики цінних паперів. Правове регулювання фондового ринку. Державний контроль за випуском і обігом цінних паперів.

Фондова біржа: правове становище, організація і порядок роботи. Функції фондової біржі. Порядок допуску цінних паперів до обігу на фондових біржах.

Ринок фінансових послуг, його роль у функціонуванні економічної системи. Види фінансових послуг. Перспективи розвитку фінансового ринку в Україні.

Тема 12. Фінансовий менеджмент

Сутність фінансового менеджменту. Мета фінансового менеджменту. Система основних задач, спрямованих на реалізацію головної мети фінансового менеджменту.

Функції фінансового менеджменту: як управлінської системи та як спеціальної області управління підприємством. Стратегічний та оперативно-тактичний фінансовий менеджмент. Механізм реалізації фінансового менеджменту.

Цілі та задачі управління фінансами підприємства. Фінансовий механізм підприємства. Фінансова політика підприємства. Фінансові важелі, стимули і санкції. Апарат управління фінансами. Функції фінансової дирекції. Завдання і обов'язки фінансового персоналу. Функції фінансового менеджера. Інформаційна база управлінських рішень. Методологія прийняття управлінських фінансових рішень.

6.1. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	У тому числі				
		Лекції	Прокт.	Лаб.	Контр.	Самост.		Лекції	Прокт.	Лаб.	Контр.	Самост.
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ												
Тема 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінанси	15	4	2			9	8				8	
Тема 2. Генезис і еволюція фінансів	9	2	2			5	10				10	
Тема 3. Фінансова система	9	2	2			5	10		2		8	
Тема 4. Фінансовий механізм і його роль у реалізації фінансової політики	9	2	2			5	14	2		2	10	
РОЗДІЛ 2. ПРИКЛАДНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН												
Тема 5. Державні фінанси	9	2	2			5	10				10	
Тема 6. Податки. Податкова система	9	2	2			5	10		2		8	
Тема 7. Бюджет і бюджетна система держави	9	2	2			5	10				10	
Тема 8. Місцеві фінанси	9	2	2			5	10		2		8	
Тема 9. Фінанси суб'єктів господарювання	9	2	2			5	8				8	
Тема 10. Фінанси населення	9	2	2			5	8				8	
Тема 11. Фінансовий ринок	13	2	4		2	5	12	2			10	
Тема 12. Фінансовий менеджмент	11	2	4			5	10				10	
Разом з дисципліни	120	26	28		2	64	120	4	6		2	108

6.2. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ			
1	Тема 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінанси	2	
2	Тема 2. Генезис і еволюція фінансів	2	
3	Тема 3. Фінансова система	2	2
4	Тема 4. Фінансовий механізм і його роль у реалізації фінансової політики	2	
РОЗДІЛ 2. ПРИКЛАДНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН			
5	Тема 5. Державні фінанси	2	
6	Тема 6. Податки. Податкова система	2	2
7	Тема 7. Бюджет і бюджетна система держави	2	
8	Тема 8. Місцеві фінанси	2	2
9	Тема 9. Фінанси суб'єктів господарювання	2	
10	Тема 10. Фінанси населення	2	
11	Тема 11. Фінансовий ринок	4	
12	Тема 12. Фінансовий менеджмент	4	
Разом		28	6

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Kateryna Romenska, Viktoriia Datsenko, Valentyna Samoday, Yurii Puhach and Oksana Dudchuk (2024). Management of budget flows under martial law. *Public and Municipal Finance*, 13(1), 55-69. <https://www.businessperspectives.org/index.php/journals/public-and-municipal-finance/issue-453/management-of-budget-flows-under-martial-law> doi:10.21511/pmf.13(1).2024.05 .
2. Косова Т. Д., Сухарев П.М., Ващенко Л.О. Організація і методика економічного аналізу. – К. : Центр учбової літератури, 2017. – 528 с.
3. Нечвоглод І. Роль фінансового планування в ефективності роботи підприємства. Студентська звітна конференція: Матеріали результатів наукових досліджень молодих науковців. – Суми: Вид-во фізико-математичного факультету СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024. – Випуск 18. – С. 35– 37. <https://drive.google.com/file/d/19xJ7iKjLeeP11ddmvPwG0qzh2S0bRdY2/view?usp=sharing>
4. Самодай В. Аналіз господарської діяльності [Текст] : методичні вказівки для виконання практичних та самостійних робіт для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 051 Економіка / В. Самодай. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2025. – 110 с. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/16232> <https://repository.sspu.edu.ua/items/43afb4e4-6572-4f74-91f8-d13c166626d4>
5. Самодай В.П., Бакута Р.О., Кизим В.В. Планування як ключовий елемент функціонування суб'єктів господарювання в ринковій економіці за умов невизначеності. *Економіка та суспільство*. 2025. № 73. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5912> DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-70>
6. Valentyna Samoday, Bilash Sofiia. Analytical data on the migration of Ukrainians abroad in Ukraine. *Learning & Teaching: after War and during Peace [Electronic Edition]: Conference Proceedings of II International Scientific & Practical Conference, Kharkiv, Ukraine, 10 November, 2023 / H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University; [editorial board: I. Kostikova (editor-in-chief) etc.]*. Kharkiv, 2023. – P. 193 – 194. URL: <https://zenodo.org/records/10085340> <http://doi.org/10.5281/zenodo.10085340>
7. Valentyna Samoday, Kateryna Rastova. Problems of income formation of Ukrainians from statistics positions. *Learning & Teaching: after War and during Peace [Electronic Edition]: Conference Proceedings of II International Scientific & Practical Conference, Kharkiv, Ukraine, 10 November, 2023 / H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University; [editorial board: I. Kostikova (editor-in-chief) etc.]*. Kharkiv, 2023. – P. 140 – 142. URL: <https://zenodo.org/records/10085340> <http://doi.org/10.5281/zenodo.10085340>
8. Самодай В.П., Нестеренко Н.О. Фінансова безпека України як складова економічного розвитку держави. *Science of XXI century: development, main theories and achievements collection of scientific papers «SCIENTIA» with*

Proceedings of the VII International Scientific and Theoretical Conference 15.11.2024. Helsinki, Republic of Finland. С. 1 – 6. DOI 10.36074/scientia-15.11.2024

9. Самодай В.П., Нечвоглод І.В. Характеристика показників середньої заробітної плати в Україні за 2019 – 2020 роки. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка, інноватика та сучасні бізнес-технології: актуальні проблеми та розвиток» 25 червня 2020. Суми. С. 57 – 65.

10. Самодай В.П., Орищенко Є.М. Показники стійкості підприємства та їх класифікатор. Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі : матеріали V Міжнарод. наук.-практ. конф., 07 жовт. 2022 р. Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2022. С. 242–243.

11. Самодай В.П., Рибальченко С.М., Растова К.П. Особливості реалізації виробничого плану в реальному бізнесі на прикордонних територіях України. *Економіка та суспільство*. 2025. № 72. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5709>
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-72>

12. Самодай В.П., Шевцова Д.С., Бакута Р.О. Дослідження диференціації та динаміки доходів населення в ринковій економіці: проблеми та перспективи розвитку. Економіка, інноватика та сучасні бізнес-технології: актуальні проблеми та розвиток: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (м.Суми, 27-28 травня 2024 року). – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024. – С. 23 – 25. <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/35fd6a71-a199-4caf-897f-383dc0964be1/content>

13. Фінанси підприємств: підручник / В. В. Сокурєнко, Д. В. Швець, С. М. Бортник, С. О. Ткаченко; за заг. ред. В. В. Сокурєнка. 2-ге вид., допов. та перероб. Харків: ХНУВС, 2022. 292 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5aaa39c1-9e84-49c5-ae59-504b9218c749/content>

14. Фінанси : підруч. / Юхименко П.І., Бойко С. В., Голубка С.М. та ін. ; за наук. ред. П.І. Юхименка, С.В. Бойко. К.: Центр учбової літератури, 2018. 416 с. URL: <https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/5676/1/Finansy.pdf>

15. _Фінанси: Навчальний посібник: експрес курс / [Волохова І. С., Шикіна Н. А., Волкова О. Г. та ін.] за заг. ред. Волохової І. С. Харків: Видавництво «ПромАрт», 2018. 262 с. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7066/1/Фінанси.pdf>

16. Першко Л.О., Ріппа М.Б. Фінанси: навч. посібник. Київ.: ПВНЗ «ІЕЕП», 2019. 388 с. URL: <https://ieep.org.ua/wp-content/uploads/lib/finance.pdf>

17. _Стойко О.Я., Дема Д.І. Фінанси: підручн. / О.Я. Стойко, Д.І. Дема; за ред. О.Я. Стойка. К.: Алерта, 2017. 406 с. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/9224/1/Finansu_2017_406.pdf

18. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с. URL:

<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2356/1/фінанси%20підприємств.pdf>

19. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств [текст] навч. посіб. / М. Д. Бедринець, Л. П. Довгань. – К. : Центр учбової літератури, 2018. 292 с. URL: <http://dcmaup.com.ua/assets/files/finansii-pidpriemstv-2018.pdf>

20. Фінанси підприємств: навч. Посібник. URL: <https://finpdotme.wordpress.com/лекції/>

21. Фінанси підприємств. Навчально-методичний посібник для практичних занять та самостійної роботи здобувачів / укладачі В.В. Зубченко, Л.М. Гутко. Біла Церква: БНАУ, 2020. 106 с.

URL:

<https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/5591/1/Посібник%20ФП%202020.pdf>

22. Основи підприємницької діяльності [Електронний ресурс]: підручник / В. М. Марченко, С. О. Тульчинська, І. В. Макалюк [та ін]; КПІ ім. Ігоря Сікорського / за редакцією д.е.н., проф. В. М. Марченко. – Електронні тестові дані. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 516 с.

Додаткові:

1. Балановська Т. І., Гоголя О. П., Троян А. В. Основи менеджменту, маркетингу та підприємництва : навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2018. 533 с.

2. Балановська Т.І., Троян А.В. Управління бізнесом : навчальний посібник. Київ: НУБіП України, 2019. 401 с.

3. Валентина Самодай, Ольга Яровенко. Кращі практики цифровізації в управлінні. Кращі практики цифровізації в ЄС та цифрова трансформація економіки України : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Запоріжжя, 19 листопада 2024 року) / за ред.: А. В. Череп, І. М. Дашко, Ю. О. Огренич, В. М. Гельман, О. Г. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. С. 80 – 82.

<https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/24659/3/0060835.pdf>

4. Закон України «Про інформацію» від 13.11.1992 (зі змінами і доповненнями) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/>.

5. Samoday V., Mashyna Yu. Problems of digitalization of territorial communities in Ukraine. Territory of innovations: best practices for sustainable development at the local level. Part 1: digest of analytical stage of international scientific and educational project: collective monograph / Sc. ed. V. Omelianenko, O.Prokopenko, T. Tirto.. – Tallinn : Teadmus, 2022. С. 199 – 203.

6. Самодай В.П., Леонова В., Чен Хао, Удосконалення та проблеми реалізації факторингових операцій в Україні/ Future science: youth innovations digest // Founders of the Journal. Jan Długosz University Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, 2024, Vol. 1 P. 37 – 45.

7. Самодай В.П., Машина Ю.П., Колесник Н.Д. Інновації в діяльності суб'єктів господарювання в здійсненні зовнішньоекономічних операцій.

Економіка та суспільство. 2025. № 71. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5454>
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-2>

8. Самодай В.П., Машина Ю.П., Нечвоглод І.В. Особливості застосування ВІ-технологій в умовах розвитку цифрової економіки. VI Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Перспективи розвитку управлінських систем у соціальній та економічній сферах України: теорія та практика» 22 листопада 2022 р. Київський університет імені Бориса Грінченка. – Київ : [Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка], 2022. С. 105–109

9. Самодай В.П., Стратегічний аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. Економіка, інноватика та сучасні бізнес-технології: актуальні проблеми та розвиток: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (м. Суми, 27-28 травня 2024 року). – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024. – С. 20 – 23. <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/35fd6a71-a199-4caf-897f-383dc0964be1/content>

10. Самодай В.П., Шевцова Д.С., Бакута Р.О. Дослідження диференціації та динаміки доходів населення в ринковій економіці: проблеми та перспективи розвитку. Економіка, інноватика та сучасні бізнес-технології: актуальні проблеми та розвиток: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (м.Суми, 27-28 травня 2024 року). – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024. – С. 23 – 25. <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/35fd6a71-a199-4caf-897f-383dc0964be1/content>

11. Самодай В.П., Яровенко О., Цуй Юйці. Організація посередницької діяльності структур банківської сфери / Future science: youth innovations digest // Founders of the Journal. Jan Długosz University Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, 2024, Vol. 2. P. 26 – 33.

12. Самодай В.П., Яценко Ю.В. Аналіз потенційних ризиків в бізнес-плануванні. Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю. 20 квітня 2023 року, м. Черкаси. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля, НУЦЗ України, 2023. – С. 369 – 371.

13. Статистика ринків: Підручник для вищ. навч. закл. / за ред. Н. О. Парфенцевої. – К. : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2017.– 863 с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. №54к/96-ВР. *Законодавство України* : база даних / Верховна Рада України. URL:<https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Про інвестиційну діяльність: Закон України // Відомості Верховної Ради України. 1991. №47. С. 1351–1359. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.

3. Про інноваційну діяльність України: Закон України від 4 липня 2002 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.

4. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2657-12#Text>.

5. Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків: Закон України від 30 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. №51. С. 242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

6. Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16 липня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 40. С. 363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text>.

7. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. Розпорядження КМУ від 10 липня 2019 р. № 526-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>.

8. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : указ Президента України від 30 вер 2019 року №722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.

9. Про підприємництво; Закон від 07.02.1991 № 698-XII URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/698-12> .

Електронні ресурси:

1. Законодавство України URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Офіційний портал Верховної ради України URL: <https://rada.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку URL: <http://www.ssmc.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Міністерство економічного розвитку і торгівлі України URL: <http://www.me.gov.ua>.
6. Офіційний портал Кабінету Міністрів України: URL: <http://www.kmu.gov.ua>.
7. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України: URL: <http://www.me.gov.ua>.
8. Офіційний сайт Міністерства фінансів України: URL: <http://www.minfin.gov.ua>.
9. Офіційний сайт Міністерства та Комітету цифрової трансформації

України <https://thedigital.gov.ua/>

10. Офіційний портал Державної фіскальної служби України:
URL: <http://sfs.gov.ua/>.
11. Офіційний сайт Державної регуляторної служби України:
URL: <http://www.dkrp.gov.ua/>.
12. Офіційний сайт Статистики Євростату:
URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/>.
13. Офіційний сайт Міністерства соціальної URL: політики України
<http://www.mlsp.gov.ua/control/uk/index>.
14. Урядовий портал <https://www.kmu.gov.ua/>

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)

Програмне забезпечення (для підтримки дистанційного навчання).
Мультимедіа, відео- і звуковідтворювальна, проєкційна апаратура (відеокамери, проєктори, екрани, смарт дошки тощо).